

Pohjansorsimo

Hänggräs
Arctophila fulva

Uhanalaisuusluokka (IUCN): erittäin uhanalainen (EN)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 1066/2023)
Rauhoitettu (LSA 1066/2023)

EU:n lajikoodi: 1942

Luontodirektiivin laji (liitteet II ja IV)
BOR suojelutaso epäsuotuisa huono, heik-
kenevä

Luonnehdinta

Pohjansorsimo on monivuotinen, 60–100 cm korkea, juurakollinen heinä. Sillä on useimmista heinäkasveista poiketen kaksirivinen lehtiasento, joten se on tunnistettavissa kukkimattomanakin. Toinen hyvä maastotuntomerkki on vaaleanvihreä väritys. Pohjansorsimo kukkii heinä-elokuussa. Iso röyhy on karkiosasta nuokkuva ja sen pitkäperäiset tähkylät ovat monikukkaiset.

Elinympäristö ja levinneisyys

Pohjansorsimo kasvaa tulvaisilla jokirannoilla ja merenrannoilla jokisissa lieju-, muta- ja hiekkapohjalla. Laji tuottaa huonosti siemeniä ja leviää kasvullisesti juurakonkappaleiden avulla. Heikkona kilpailijana se vaatii avoimia rantoja, joita ylläpitävät maan kohoaminen, jäiden liikkuminen, kevättulvat ja laidunnus. Meillä esiintyvä kasvi on nimetty muunnokseksi *pendulina*, pikkupohjansorsimo ja se on Perämeren alueella kotoperäinen. Suomessa sillä on kaksi esiintymisaluetta, toinen Tornionjoen varrella ja toinen Liminganlahdella Oulun seudulla.

Nykytila ja uhkatekijät

Pohjansorsimon kanta on romahtanut Liminganlahdella viime vuosikymmeninä. Tornionjoelta lajin epäiltiin hävinneen, kunnes se löydettiin uudelleen kahdelta paikalta. Pohjansorsimon suurimpana uhkana on rantojen umpeenkasvu vesien rehevöitymisen sekä laidunnuksen ja niiton vähentymisen seurauksena. Myös eroosio, liettyminen ja huono siemenellinen lisääntyminen uhkaavat sitä. Tunnetut kasvupaikat ovat suojeltuja. Tornionjoella kanta on säilynyt elinvoimaisena laidunnuksen ansiosta. Liminganlahdella pohjansorsimon kanta on saatu hieman elpymään kasvupaikojen aktiivisen hoidon avulla 2010-luvulla.

Hoitosuositukset

Liminganlahden populaatioiden turvaamiseksi käynnistettiin Temmesjoen luontaisen jokisuistodynamiikan palautus vuonna 2019. Myös järviruoko-, sara-, sinikaisla- ja luikkakasvillisuuden niitto ja maanpinnan rikkominen pohjansorsimokasvustojen ympäriltä auttaa ylläpitämään kasvustoja. Tornionjoella tulee jatkaa laidunnusta.

Lähteet

- Hyvärinen, M. & Väre, H. 2012. Pohjansorsimo – hänggräs. Teoksessa: Ryt-täri, T., Kalliovirta, M. & Lampinen, R. (toim.). Suomen uhanalaiset kasvit. S.48–50. Tammi, Helsinki.
- Juntunen, P. 2003. Pohjansorsimo (*Arctophila fulva* var. *pendulina*) – tilanne Tornionjoella vuosina 2002–2003. Lapin ympäristökeskus, Rovaniemi. Lapin ympäristökeskuksen moniste 53. 17 s.
- Kalliovirta, M. 2017. Pohjansorsimo (*Arctophila fulva* (Trin.) Andersson var. *pendulina* (Laest.) Holmberg). Teoksessa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.). Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. S. 253–255. Suomen ympäristö 1/2017.
- Kreivi, M. 2009. Conservation genetics and phylogeography of endangered boreoatlantic seashore plants species. Acta Universitatis Ouluensis A Scientiae Rerum Naturalium 521: 1–78.
- Markkola, J. 2013–2016. Pohjansorsimo *Arctophila fulva* var. *pendulina* ja rönsysorsimo *Puccinellia phryganodes*. Esiintymien tila, hoito ja seuranta. Vuosiraportit. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, luonnonsuojeluyksikkö. www.ymparisto.fi/lajit > Lajien suojelutyö > Yksittäisten lajien suojelu > Pohjan- ja rönsysorsimon suojelu.
- Moilanen, H. 2003. Pohjansorsimo löytyi jälleen Ylitorniolta (PeP). Lutukka 19: 29–30.
- Rautiainen, P. 2007. Management of three endangered plant species in dynamic Baltic seashore meadows. Applied Vegetation Science 10: 25–33.
- Siira, J. 2011. Rönsysorsimo (*Puccinellia phryganodes*) ja pohjansorsimo (*Arctophila fulva* var. *pendulina*) Perämerellä 1900-luvulla. Suomen ympäristö 6/2011: 39–95.

Kuva: Aija Degerman